

فرہنگ و ہنر

پایۂ نهم

دورۂ اول متوسطہ

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب:	فرهنگ و هنر پایه نهم دوره اول متوسطه - ۹۰۸
پدیدآورنده:	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:	دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:	مینو آیت‌اللهی، پیروز ارجمند، سید غلامرضا اسلامی، فریدون امیری، رحمت امینی، مرضیه پناهیان‌پور، عبدالناصر خیاط، مینو رحیمی، فریبا شاپوریان، سید عبدالمجید شریف‌زاده، محمد شهبازی و حمید محمد ظاهری (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
مدیریت آماده‌سازی هنری:	مینو آیت‌اللهی، رحمت امینی، محسن حسن‌پور، رضا صفری، میترا زارع، یاسمین سینایی، فریبا شاپوریان، سهیلا عبدلی، علی اصغر غلامی و احمد آرمان نوری (اعضای گروه تألیف)
شناسه افزوده آماده‌سازی:	محمد کاظم بهنیا (ویراستار ادبی) - وبگاه: www.talif.sch.ir
ناشر:	اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
چاپخانه:	احمد رضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - مجید ذاکری یونسی (مدیر هنری) - طاهره حسن‌زاده (نگارگر) - [طراحی گرافیک]، طراح جلد و صفحه‌آرا) - بابک بزویه (عکاس بخش نمایشی) - زهرا ایمانی‌نصر، فاطمه گیتی جبین، زهرا رشیدی مقدم، سپیده ملک‌ایزدی، حمید نابت کلاچی (امور آماده‌سازی)
سال انتشار و نوبت چاپ:	تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وبگاه: www.chap.sch.ir و www.irtextbook.ir
شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران:	تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش) تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹
سال انتشار و نوبت چاپ:	شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص» چاپ پنجم ۱۳۹۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۷-۲۴۳۶-۰۵-۹۶۴-۹۷۸ ISBN 978-964-05-2436-7

نقاشی رنگ و روغن اثر : استاد کیخسرو خروش

هنر عبادت است از دیدن روح سعادت در انسانها

امام خمینی (رحمة الله علیه)

فهرست

۷	بخش اول : هنرهای تجسمی
۸	فصل اول : طراحی
۹	درس اول : اهمیت و کاربرد طراحی در زندگی
۱۶	درس دوم : طراحی از اشیا
۲۶	درس سوم : آشنایی با ترکیب بندی
۳۴	فصل دوم : نگاشتار
۳۵	درس اول : نگاشتار و تبلیغات
۴۲	درس دوم : اعلان و صفحه آرایی
۵۰	درس سوم : نگاشتار محیطی
۵۶	فصل سوم : عکاسی
۵۷	درس اول : عکس های ترکیبی
۶۱	درس دوم : عکاسی روایی
۶۶	درس سوم : گرایش های عکاسی
۷۰	بخش دوم : خوشنویسی
۷۳	درس اول : نحوه تراشیدن قلم – قالب های اجرایی خوشنویسی
۸۴	درس دوم : معرفی خط نستعلیق و مشق سطر نویسی
۹۲	درس سوم : معرفی خط شکسته نستعلیق و مشق دو سطری نویسی
۹۹	درس چهارم : گرایش های هنری با بنیان خوشنویسی و مشق دفتری نویسی

بخش سوم: هنرهای سنتی ۱۰۷

فصل اول: طراحی نقوش تزئینی ۱۰۸

درس اول: چهارلنگه ۱۱۰

درس دوم: گره هشت و چهارلنگه ۱۱۴

درس سوم: بته (بته جقه) ۱۱۷

فصل دوم: هنرهای زیرلاکی ۱۲۲

درس اول: جلدسازی سنتی (زیرلاکی با روش لایه‌های کاغذ) ۱۲۳

درس دوم: جعبه‌های روغنی (زیرلاکی با روش نوار کاغذ) ۱۲۸

درس سوم: اشیای روغنی (زیرلاکی روی چوب) ۱۳۲

فصل سوم: سوزن‌دوزی‌های سنتی ایران ۱۳۶

درس اول: درویش‌دوزی ۱۳۸

درس دوم: زرتشتی‌دوزی ۱۴۴

درس سوم: پته‌دوزی ۱۴۸

بخش چهارم: هنرهای آوایی ۱۵۴

درس اول: وزن (ریتم) ۱۵۶

درس دوم: ملودی یا لحن ۱۶۱

درس سوم: رنگ ۱۶۵

بخش پنجم: هنرهای نمایشی ۱۶۸

درس اول: کارگردانی و انتخاب نمایشنامه ۱۶۹

درس دوم: انتخاب بازیگر و خواندن متن ۱۷۲

درس سوم: حرکت و چیدمان روی صحنه ۱۷۴

دانش آموز عزیز

خدای بزرگ را شاکریم که یک بار دیگر توانستیم کتاب فرهنگ و هنر پایه نهم را در قالب مجموعه‌ای کامل از هنرهای تجسمی، سنتی، آوایی، نمایشی و خوشنویسی به شما عزیزان تقدیم کنیم. سخن از فرهنگ و هنر و انتخاب مجموعه‌ای از هنرهای مختلف از میان دامنه گسترده‌ای از هنرها، آن هم در کشوری که گنجینه عظیمی از انواع هنرها را در خود جای داده است، کاری بس دشوار است. معیار اصلی این انتخاب در درجه اول، میزان علاقه، توجه و نیاز شما به هر یک از این رشته‌های هنری است. وجه اشتراک همه این رشته‌های هنری، کمکی است که هر یک از آنها به شما می‌کند تا بتوانید محیط پیرامون خود را خوب ببینید، زیبایی‌ها را درک کنید، خود را به‌عنوان مظهر این زیبایی‌ها بشناسید و دوست داشته باشید و به خود و دیگران احترام بگذارید. در واقع، آشنایی با میراث فرهنگی و هنری به شما در شناخت علایق و نیازهایتان، درک هویت فردی و اجتماعی خویش و در نهایت برخورداری از یک زندگی خوب کمک می‌کند. شاید به همین دلیل است که بزرگی می‌گوید: «هنر، کلید فهم زندگی است.»

کتاب پیش‌رو به گونه‌ای طراحی شده است که شما می‌توانید فصل‌هایی از آن را با توجه به ویژگی‌های فردی خود و شرایط اجتماعی و فرهنگی منطقه‌ای که در آن زندگی می‌کنید، انتخاب کنید. بنابراین، در بخش هنرهای تجسمی از هنر طراحی گرافیک و عکاسی یکی را بنا بر علاقه و نیاز خود انتخاب کنید. همچنین در بخش هنرهای سنتی از سه رشته هنری، طراحی نقوش هندسی، سوزن‌دوزی و زیرلاکی نیز یکی را به دلخواه برگزینید. بخش تجربه‌های بیشتر حاوی تمرین‌های اضافی برای دانش‌آموزان علاقه‌مند و یا کسانی است که در رشته هنری خاصی تجربه قبلی دارند و سطح توان و مهارت آنها از سطح متوسط کلاس بالاتر است. بنابراین، انجام دادن این بخش اختیاری است و بسته به نیاز شما می‌تواند انجام شود یا نه.

این کتاب پنجره‌ای است کوچک به سوی دنیای بیکران و زیبای هنر. در واقع، آشنایی با رشته‌های مختلف هنری بیشتر زمینه‌ای است برای پرورش قدرت تخیل و خلاقیت شما و محرکی برای فهم این نکته که هنر واقعی هنری است خودجوش و نشئت گرفته از فطرت پاک و تنها وظیفه ما کمک به شما عزیزان است تا بیاموزید زیبایی‌ها را چگونه ببینید، بشنوید، درک کنید و با آنها ارتباط برقرار سازید و بالاخره، چگونه آنها را خلق کنید. کوتاه سخن اینکه:

هنر برتر از گوهر آمد پدید

سخن زین درازی چه باید کشید

«حکیم ابوالقاسم فردوسی»

بخش اوّل :

هنرهای تجسمی ✓

فصل اوّل : طرّاحی

فصل دوم : تصویرسازی

فصل سوم : عکاسی

فصل اوّل : طرّاحی

درس اول

اهمیت و کاربرد طراحی در زندگی

در پایان این درس انتظار می‌رود:

- به اهمیت یادداشت‌های شخصی برای ثبت مشاهدات، تصورات ذهنی (ایده‌ها) و افکار جالب و مفید خود بی‌ببرید و برخی از آنها را با روش تصویری ثبت کنید.
- با مفهوم و اهمیت پیش‌طرح و اتود برای انجام هر فعالیت هنری آشنا شوید.
- تفاوت بین انواع کاربردهای طراحی را درک و بیان کنید.
- مهارت استفاده برخی از انواع طراحی را متناسب با هدف خود به دست آورید.

فکر کنید

– آیا تا به حال برای شما پیش آمده است که هنگام نوشتن انشا، چندین بار مطالبی را نوشته و خط زده باشید تا به «متن» اصلی مورد نظرتان دست یابید؟

– چیدن وسایل یک اتاق چطور؟ آن قدر آنها را جابه‌جا کرده باشید تا حالت دلخواه و مناسب را یافته باشید؟

– یا به طور کلی برای حل مسئله‌ای، راه‌حل‌های مختلف را امتحان کرده باشید تا در نهایت به مفیدترین و درست‌ترین راه دست پیدا کنید؟

اینها شبیه به مراحل است که هنرمندان برای ایجاد یک اثر هنری طی می‌کنند. آنها برای یادداشت و بررسی تصاویر ذهنی خود معمولاً از طراحی استفاده می‌کنند (به این کار پیش‌طرح یا اتود گفته می‌شود) و آن قدر طرح‌های خود را تغییر می‌دهند تا به نتیجه مناسب دست پیدا کنند. به همین دلیل طراحی، اغلب مقدمه کار است.

یک طراحی از رضا عباسی که برخی قسمت‌های آن رنگ آمیزی شده / قرن دهم هجری شمسی

آنچه نقاش می‌خواهد به تصویر بکشد، ابتدا با مداد، یا ذغال روی کاغذ، یا بوم طراحی می‌کند تا در مرحله بعد آن را رنگ آمیزی کند. در نگاه‌ستار (گرافیک)^۱، طراحی صنعتی و معماری، تصاویری که در ذهن هنرمند شکل می‌گیرد به وسیله طراحی اجرا می‌شود. در واقع بیشتر چیزهایی که در اطراف خود می‌بینید، قبل از ساخته شدن، طرحی از آن روی کاغذ یا در یک برنامه رایانه‌ای ایجاد شده است.

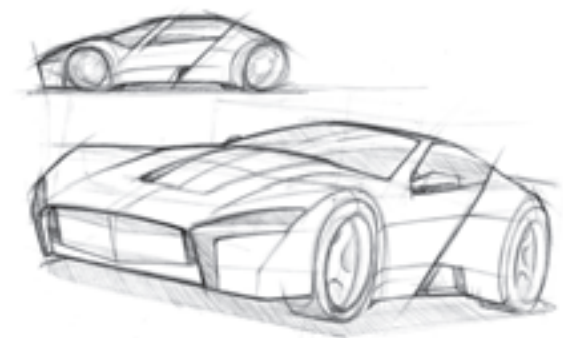

عنوان اثر: «ماری کاست در لوور» اثر، ادگار دگا — فرانسه — ۱۸۷۹

به طور مثال، یک طراح خودرو، تصاویر ذهنی و افکار خود را در مورد شکل بدنه و داخل خودرو، به صورت طراحی ارائه می‌کند.

عنوان اثر: «طراحی برای یک بال زن پدالی»
نقاش: داوینچی

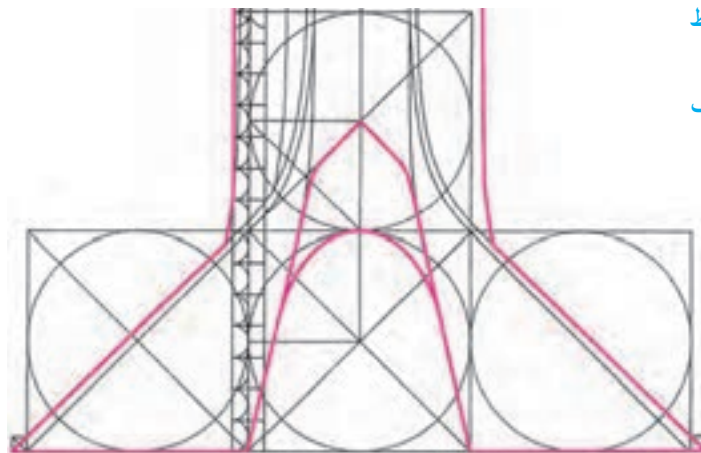

پیش طرح برای یک خودرو

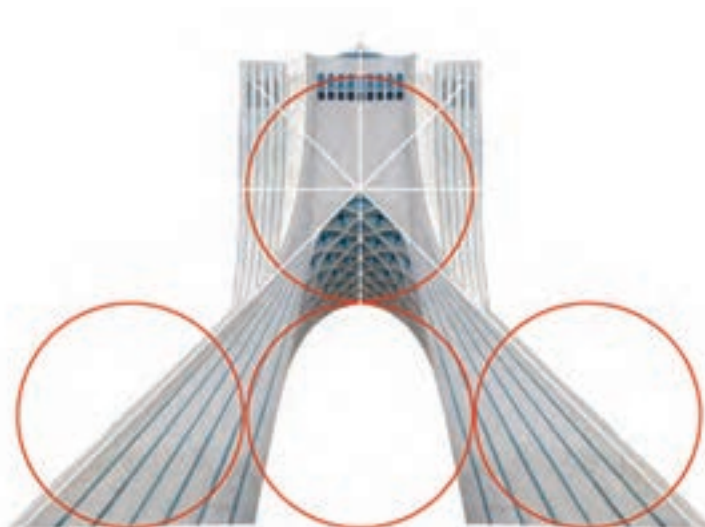
طراحی چند کاربرد دارد :

– وقتی بخواهیم از طبیعت یا دنیای بیرون نقاشی کنیم، کار را با طراحی آغاز می‌کنیم.
– وقتی فکر و تصویری در مورد ساخت چیزی در ذهن ماست، با طراحی آن را در قالب تصویر در می‌آوریم.
هنگامی که بخواهیم به وسیله مجموعه‌ای از وسایل، مواد و ابزار، برای هدفی خاص چیزی بسازیم، آن را به وسیله طراحی اجرا می‌کنیم. مانند طرح یک ساختمان در معماری، طرح یک محصول در طراحی صنعتی یا طرح یک تبلیغ روزنامه در طراحی نگاشتار (گرافیک).

این نوع طراحی در واقع مانند حل مسئله است؛ مسئله اینکه چه مواد و تجهیزاتی، چگونه و با چه نسبت با هم ترکیب شوند تا مطلوب ما به دست آید. در نتیجه طراحی هم به‌عنوان یک هنر زیبا به‌طور مستقل یا مقدمه‌ای برای نقاشی به کار می‌رود و هم وسیله‌ای است برای ثبت و مشخص کردن افکار و تصورات ذهنی برای انجام یک کار.

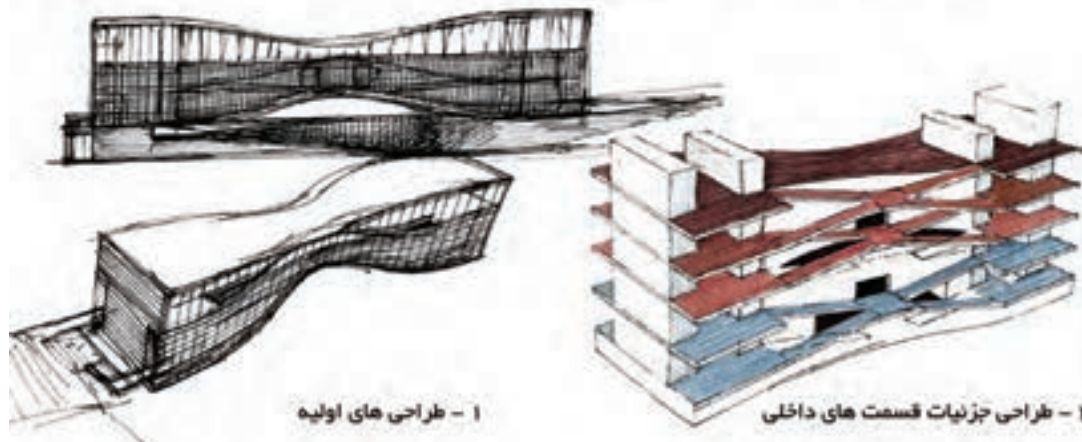

محاسبات هندسی برج آزادی توسط
طراح (بخش‌های اصلی، جهت
ساده‌سازی و مشخص شدن به رنگ
قرمز در آمده است).

برج آزادی، قطرهای سفیدرنگ دایره بالایی را دنبال کنید و در مورد ارتباط آن با خطوط اصلی بنا، در گروه صحبت کنید.

پردیس سینمایی ملت - تهران - طراحان: کاترین اسپریدونف و رضا دانشمیر

مراحل بررسی و کامل شدن تصاویر ذهنی برای طراحی یک کفش

طراحی کنید

با دیدن پاکت‌های مختلف و کاربردهای متنوع آنها، پاکت دلخواه خود را طراحی کنید.

مراحل زیر را رعایت کنید :

- ۱- تعیین هدف و کاربرد پاکت
- ۲- پیش طراحی برای ثبت تصورات ذهنی خود
- ۳- طرح نهایی همراه با اندازه‌ها و توضیحات
- ۴- ساخت بر اساس طرح نهایی

حرکت از کل به جزء

هنگام طراحی، همیشه از طرح کلی شروع، و کم‌کم به جزئیات پرداخته می‌شود. برای مثال، طرح یک گل، با ساده‌ترین اشکال هندسی مثل بیضی، دایره، مربع یا مستطیل شروع، و سپس جزئیات آن ساخته و پرداخته می‌شود. یک طراح معمار با در نظر گرفتن مسائل مختلف، مانند کاربرد ساختمان، ابعاد زمین، وضعیت محیطی و موارد متعدد دیگر، کار خود را با طرح‌هایی در مورد شکل کلی ساختمان آغاز می‌کند و به تدریج وارد جزئیات، اندازه‌های دقیق‌تر و بخش‌های داخلی بنا می‌شود.

غیر از رشته نقاشی، پس از یک سری پیش طرح‌ها و اتودها، نتایج نهایی کار به وسیله طراحی‌های دقیق‌تر، به مجریان و مخاطبان دیگر ارائه می‌شود. در برخی رشته‌ها، طراحی نهایی با رایانه اجرا، و از روی آن با دست یا چاپگر سه بعدی، یک نمونه (ماکت)^۱ تهیه می‌شود.

طراحی بخش فوقانی برج میلاد، اجرا به صورت سه بعدی (توسط رایانه)

یک طراح صنعتی در حال طراحی و بررسی ساخت یک صندلی تاشو با دستگیره‌هایی که کاملاً جمع می‌شوند.

۱- maquette

مراحل طراحی اولیه تا اجرای نهایی دو شخصیت از مجموعه پویانمایی طوطی نامه
تهیه کننده: محمد شعشی

طراحی کنید

چگونه می‌توان به وسیله چهار مربع یکسان، نزدیک‌ترین شکل به دایره را ایجاد کرد؟

(بیش‌تر یا اتود زدن همیشه به معنای طراحی کردن با مداد روی کاغذ نیست. مهم این است که شما به هر وسیله‌ای که می‌توانید، آنچه را در ذهن دارید تجسم کنید و آن را مورد تغییر و اصلاح قرار دهید.)

برای اتود زدن در این موضوع می‌توانید از دو روش استفاده کنید: ابتدا با مداد و کاغذ تمرین کنید و سپس از یک تعلق شفاف، چهار عدد مربع هم اندازه برش بزنید و با جابه‌جا کردن آنها راه حل را پیدا کنید. همچنین می‌توانید نتیجه نهایی را با طراحی دقیق‌تر یا به کمک نرم‌افزار رایانه‌ای اجرا کنید.

استفاده از الگوی کاغذی برای تشخیص و طراحی شکل (فرم)‌های معماری

به نظر شما انجام طراحی پیش از شروع به کار نهایی چه مزیت‌ها و یا معایبی دارد؟ در گروه بحث کنید.

تجربه‌های بیشتر

● قرار است برای بوفهٔ مدرسه یک تابلوی راهنما درست شود که روی آن فهرست (لیست)١ غذاها، انواع خوراکی‌ها و قیمت آنها نشان داده شود. شما چه پیشنهادی برای این تابلو ارائه می‌دهید؟ (طراحی به گونه‌ای باشد که امکان تغییر آسان در فهرست غذاها و قیمت‌ها وجود داشته باشد.)

● معلم هنر یک دبستان تصمیم دارد روی یکی از دیوارهای داخل مدرسه به طول ۴ متر و ارتفاع ۲/۵ متر، یک کار هنری در مورد ریاضیات انجام دهد تا از این طریق دانش‌آموزان را به درس ریاضی علاقه‌مند کند. او تصمیم دارد با تعدادی میخ ضخیم چوبی و مقداری طناب نازک با رنگ‌های مختلف شکل‌های چهار عمل اصلی و بعضی از اعداد را نشان دهد.

اکنون سعی کنید برای این منظور، طراحی‌های خود را در ابعاد یک دهم (۴۰ در ۲۵ سانتی‌متر) ارائه دهید.

● فرض کنید سازمانی در خارج از کشور مسابقه‌ای بین‌المللی با عنوان «سلام» برگزار کرده است که دانش‌آموزان همهٔ کشورها می‌توانند کلمهٔ «سلام» را به زبان خودشان در ابعادی که طول آن حداکثر ۶۰ سانتی‌متر باشد (افقی یا عمودی) با طراحی و تزیینات دلخواه به مسابقه بفرستند. لازم نیست حتماً کار نهایی در قاب (کادر)٢ مستطیل یا مربع شکل باشد، ولی جایی را که اشغال می‌کند در همان حدود تعیین شده باشد. در این مسابقه استفاده از نمادهای فرهنگی و محلی هر شهر یا کشور یک ارزش محسوب می‌شود. شما «سلام» را با چه خطی و چگونه طراحی و رنگ‌آمیزی می‌کنید؟

۱- list

درس دوم

طراحی از اشیا

در پایان این درس از شما انتظار می‌رود:

- اشیای پیرامون خود را به درستی مشاهده و با توجه به نیازها و توانایی‌های خود، موضوع را طراحی کنید.
- روش‌های مشاهده در طراحی را بیاموزید و پیش از شروع طراحی، موضوع مورد طراحی را از زوایای مختلف، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهید.
- با تقویت حرکت انگشتان، مچ دست، آرنج و بازو، قدرت ترسیم خطوط را در خود تقویت کنید.
- هنگام طراحی به اهمیت هماهنگی ذهن، دست و احساس خود پی ببرید و سعی کنید به درستی از آنها استفاده کنید.

فکر کنید

آیا تا به حال فکر کرده‌اید چرا ابتدای طراحی نمی‌توانیم به راحتی آن چیزی را که به چشم می‌بینیم روی کاغذ ترسیم کنیم؟ چرا دست ما از چشم و ذهنمان پیروی نمی‌کند؟ فکر می‌کنید برای بالا بردن مهارت طراحی، غیر از تقویت دست و قدرت ترسیم خطوط، چه تمرینات دیگری باید انجام داد و چه مهارت‌های دیگری مورد نیاز است؟ در سال‌های گذشته با طراحی ساده اشیا آشنا شده‌اید، به ویژه کاربرد آن در خلق آثار با ارزش هنری که حاصل مشاهده دقیق پدیده‌های طبیعی و به کارگیری ساختار و شکل‌های ساده شده آنها در معماری، صنایع دستی و هنرهای تجسمی است.

یک طراحی سه بعد نما

با توجه به آنچه در درس گذشته در مورد کاربرد طراحی در مراحل مختلف ساخت پروژه‌ها مطرح شد، امروزه در موارد متعددی به تجسم سه بعدی و طراحی واقع‌گرا نیاز داریم و لازم است با اصول این روش طراحی، آشنایی اولیه پیدا کنید.

برای یادگیری این نوع طراحی تمرینات متعددی لازم است تا به تدریج چشم و ذهن، دست و احساس در هماهنگی با هم قرار گیرند و بتوانیم تصویر اشیاء را ابتدا در ذهن خود تجسم کرده و سپس ترسیم دقیقی از آن را ارائه دهیم.

نگارگری وفادار به سطح (دو بعدی) — بخشی از اثر — «جستجوی رستم به دنبال اکوان دیو که در جامه میدل یک گورخر ظاهر شده است» شاهنامه شاه طهماسبی / قرن دهم قمری / مکتب تبریز

طراحی اسب — تجسم سه بعد نما
اثر پیتر پاول روبنس / نقاش آلمانی قرن هفدهم

«یادگیری طراحی در اصل، یادگیری چگونه دیدن است.» (عادل قلی زاده مدرس هنر)

در واقع نگاه طراح با نگاه معمولی متفاوت است. اولین نکته‌ای که باید به آن توجه کرد این است که معمولاً مدل در فضای باز قرار دارد. اما روی کاغذ طراحی، فضای شما محدود به لبه‌های کاغذ است (قاب). بنابراین قبل از هرچیز لازم است به این پرسش پاسخ دهید که می‌خواهید طرح خود را چگونه در این قاب جای دهید.

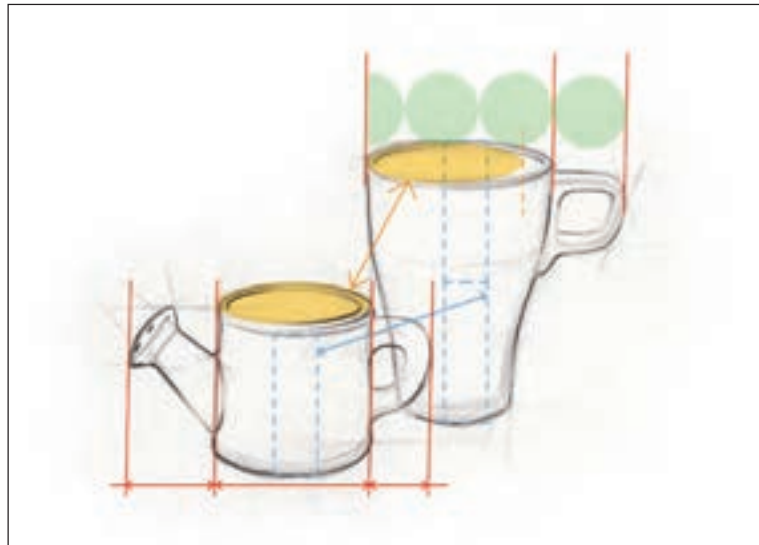

– پس از تعیین محل طرح در قاب، باید با مشاهده دقیق، ابتدا ذهن خود را برای درک موضوع آماده کنید.

تصاویر زیر شما را با برخی از روش‌های مشاهده آشنا می‌کند:

شکل نشان می‌دهد که طراح، با دقت نسبت‌ها و اندازه‌های مدل را مورد بررسی قرار داده است. می‌توانید طول و عرض لیوان را موردسنجش قرار دهید و به همان طریق، ابعاد آب‌پاش را با لیوان بسنجید و نسبت آن را در طراحی خود رعایت کنید.

آیا می‌توانید تحلیل‌های دیگری درباره تصویر انجام دهید؟

در شکل زیر شما با یک مهارت دیگر در نحوه نگاه کردن طراح، آشنا می‌شوید. او سعی می‌کند اشیا را به شکل‌های هندسی ساده تبدیل کند. شما هم به تدریج می‌توانید این کار را برای هر چیزی از ساده تا پیچیده انجام دهید؛ زیرا از طریق شکل‌های هندسی ساده می‌توانید سریع‌تر و ساده‌تر، شکل اشیا را درک کنید، به ذهن بسپارید و ترسیم کنید.

شکل زیر نشان می‌دهد که طراح، فضاهاى خالى (قسمت‌هاى رنگى) موضوع را مورد توجه قرار داده است. نگاه شما باید به تدریج، این فضاها را با دقت بیشتری ببیند و همچون دیگر اجزای موضوع، شکل آن را به ذهن بسپارد.

در شکل زیر محل تقاطع فضای خالی با لبه‌های طرف‌ها مورد دقت بیشتر قرار گرفته است. (قسمت‌های رنگی) حال شما هم می‌توانید چند قسمت دیگر را تشخیص داده و شکل را کامل کنید.

طراحی کنید

برای درک بهتر رابطه اشیا با فضای اطراف، شکل‌های زیر را داخل قاب قرار داده، فضاهای خالی اطراف شکل را به رنگ‌های متفاوت رنگ‌آمیزی کنید (قاب باید به لبه‌های شکل مماس شود). خطوط کناری اشیا در واقع محل اتصال خود شیء با فضای خالی اطراف آن است.

نشان موزه رضا عباسی، طراح: استاد مرتضی ممیز / ۱۳۵۵، در طراحی این نشان، استاد احصایی (خوشنویس) و آیدین آغداشلو (در مورد اسلیمی) همکاری داشتند.

— برای ساده کردن اشیا سعی کنید یک کامیون، گل سر، قوری، برس مو، پایه چسب و یک باتری پرکن (شارژر)^۱ تلفن همراه را با اشکال هندسی ساده نشان دهید. حال، با ترکیب دو یا چند شکل هندسی ساده، تلاش کنید شکل‌های پیچیده‌تر ایجاد کنید؛ شکل‌هایی که به اشیای واقعی شبیه باشند، یا شکل‌های ذهنی دلخواه. تقویت ذهن و تقویت دست باید به موازات هم انجام شود. شما باید بتوانید آنچه را چشم تشخیص می‌دهد، ترسیم کنید. برای تقویت دست باید به طور مکرر و پیوسته تمرین کنید. این گونه تمرینات می‌تواند با موضوعات ذهنی، یا خط خطی‌های انبوه (دایره‌ای، چهارگوش، زیگزاگ یا حلزونی و...) روی کاغذ سفید یا باطله، انجام شود و یا با تمرینات پی در پی شامل طراحی از مدل‌های ساده و متنوع صورت گیرد. معمولاً هیچ سطحی که بتوان روی آن کار کرد از دست طراح در امان نمی‌ماند. اما همراه داشتن کتابچه طراحی بسیار مفید خواهد بود.

^۱ - battery charger

بخشی از یک اثر نگارگری برای مشاهده تمرین خط
مکتب اصفهان - قرن ۱۱ هـ. محمد یوسف الحسینی

تمرین طراحی خطوط با الهام از طبیعت

بازی با خط و شکل روی کاغذ باطله

احساس نیز عامل مهم دیگری در ایجاد خطوط طراحی و همچنین درک درونی موضوعی است که از آن طراحی می‌کنیم. هیچ دو نفری را نمی‌توان یافت که دقیقاً مثل هم طراحی کنند. به همین دلیل در کنار تحلیل‌های مشاهده و تمریناتی که برای مهارت دست انجام می‌دهیم، یکی از روش‌های مفید یادگیری، این است که بدون ترس و با اتکا به توانایی حسی خود شروع به طراحی کنیم و در حین آن تحلیل‌های مشاهده را هم در نظر داشته باشیم.

طراحی اثر بیکاسو

تمرین خط با استفاده از شکل حیوانات

تمرین زیر به شما در این مورد کمک می‌کند:

— به اشیای مختلفی که در محیط اطراف شما هست فکر کنید. چند شیء را از میان آنها انتخاب کنید. در گروه‌های پنج نفره، پنج عدد از اشیای انتخابی خود را به عنوان مدل ترکیب کنید و برای طراحی آماده شوید (هر نفر یک انتخاب). سپس یک قطعه مقوا یا یک بشقاب یک بار مصرف را از وسط سوراخ کرده و در انتهای مداد خود قرار دهید به طوری که مانع دید شما شود و نتوانید طراحی خودتان را ببینید.

سعی کنید فقط با نگاه کردن به مدل، به طراحی ادامه دهید.

فقط خطوط کناری اشیا را بکشید و نگرانی از خراب شدن طرح، به خود راه ندهید. سعی کنید مدل را کاملاً حس کنید. مثل اینکه با نگاهتان آن را لمس می‌کنید و روی خطوط آن حرکت می‌کنید. مداد را محکم در دست بگیرید و تا جایی که ممکن است دست خود را از روی کاغذ بردارید.

نحوه پوشاندن انتهای مداد برای جلوگیری از مشاهده صفحه طراحی

خود ارزیابی

- توانایی خود را در سه قسمت ذهن (و مشاهده)، دست و احساس، چگونه ارزیابی می‌کنید؟
- تجربه کدام یک برای شما جذاب‌تر است و در کدام مهارت احتیاج به تمرین بیشتری دارید؟

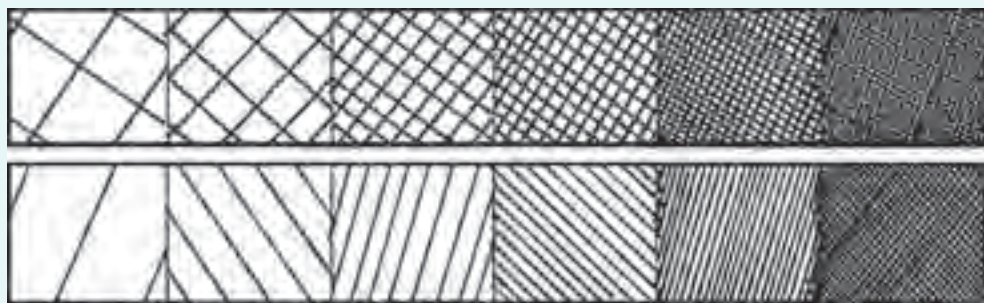
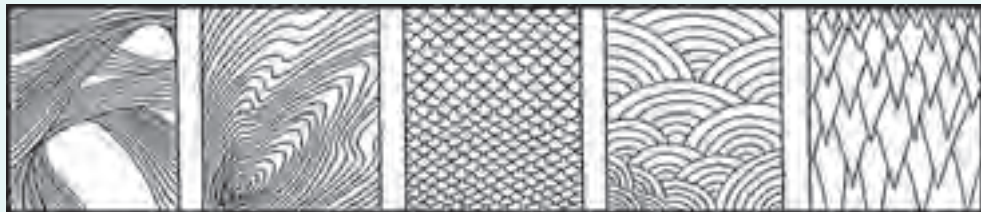
تجربه‌های بیشتر

● در میانه یک کاغذ A4 یک خط عمودی رسم کنید به گونه‌ای که سطح کاغذ را به دو قسمت تقسیم کند. حال فرض کنید این خط از وسط یک گلدان عبور کرده است. با این فرض و از یک سمت، خط کناری نیمی از گلدان را با مداد به صورت پررنگ طراحی کنید (توجه کنید که گلدان در نیمه پایینی کاغذ قرار گیرد). اکنون از روی خط عمودی، کاغذ را تا کنید و روی سایه طرحتان که از پشت معلوم است خط بکشید تا طراحی تان روی طرف مقابل، برگردان (کپی) شود. دوباره کاغذ را باز کنید و طرف مقابل گلدان را هم پررنگ کنید تا گلدان کامل شود.

در این مرحله با استفاده از نقوش مختلف که نمونه‌هایی از آن در تصویر آمده است یا نقوش دلخواه دیگر، سطح گلدان را تزئین کنید. سپس با الهام از گلدان‌های خانه یا بیرون، برگ‌ها یا گل‌هایی را داخل آن طراحی کنید و با خطوط، طرح خود را کامل کنید.

● پنج مستطیل با ابعاد مختلف، کوتاه و پهن، بلند و باریک رسم کنید. آنها را برش دهید و با مداد، خط دورشان را پررنگ کنید تا قاب آنها مشخص تر شود. آن‌گاه از میان وسایل مختلف خانه اشیایی را پیدا کنید که متناسب با ابعاد این مستطیل‌ها باشند و سپس آنها را درون مستطیل‌ها طراحی کنید.

● تصاویر مختلفی از روزنامه یا مجلات تهیه کنید. فضاهای خالی داخل تصاویر را با ماژیک یا مداد رنگ کنید. یکی از آنها را انتخاب کنید و از روی آن طرحی ساده شده و دو بعدی از شکل‌ها و فضاهای خالی، روی یک کاغذ A4 ایجاد کنید. داخل سطوح طرح را با نقوش یا هاشورهای موازی و در جهات مختلف پر کنید.

آشنایی با ترکیب بندی

در پایان این درس انتظار می رود:

- مفهوم ترکیب بندی را درک و اهمیت آن را در خلق آثار هنری تشخیص دهید.
- با آشنایی با برخی از اصول ترکیب بندی، تصاویر و آثار هنری را با توجه به این اصول، بررسی و تجزیه و تحلیل کنید.
- با بعضی از انواع ترکیب بندی آشنا شده باشید و بتوانید آثار هنری را تجزیه و تحلیل کنید.
- با استفاده از بعضی از انواع ترکیب بندی، آثار هنری متفاوت خلق کنید.

فکر کنید

- اگر بخواهید نامتان را روی جلد دفتر یا کتاب خود بنویسید، کدام نقطه را برای این کار انتخاب می کنید؟ چه ملاحظاتی را ممکن است برای این کار در نظر بگیرید؟
 - به نظر شما چرا یک قاب کج شده روی دیوار توجه بیشتری را به خود جلب می کند؟
 - فرض کنید قرار است از معلم و چهار نفر از هم کلاسی هایتان عکس یادگاری بگیرید، آیا در ترتیب ایستادن آنها تفاوتی احساس می کنید؟
- پرسش های فوق به موضوعی اشاره می کند که در همه هنرها نقش مهمی دارد. موضوعی که به ارتباط بین اشیا و اجزا، حالت و ترتیب قرارگیری آنها مربوط می شود و در دنیای هنر به آن «ترکیب بندی» می گویند. ترکیب بندی نقش مهم و ضرورت زیادی در زندگی دارد، از هماهنگی در پوشیدن لباس، نحوه چیدن اسباب و لوازم خانه یا محل کار، تا شکل ظاهری انواع وسیله هایی که از آنها استفاده می کنیم و حتی برنامه ریزی طراحان شهری برای سیمای خیابان، پارک، محله ها و شهرها. در هر کدام، لازم است در مورد ترکیب بندی آنها تصمیم گیری شود.

تصمیم‌گیری مناسب در مورد ترکیب بندی، نه تنها در زیبایی موضوع مؤثر است بلکه فایده و کارایی آن را نیز افزایش می‌دهد. بنابراین لازم است هنرمند، زیبایی و کارایی را در کنار هم مورد توجه قرار دهد. در تصاویر زیر نمونه‌هایی از ترکیب بندی در موضوعات مختلف را مشاهده می‌کنید.

دو نوع جاروی برقی با اجزای مشابه و ترکیب بندی متفاوت. کارایی و زیبایی را در مورد هر طرح بررسی کنید.

طراحی یک صفحه نرم‌افزاری مربوط به تلفن همراه و برخی مواردی که باید در مورد ترکیب بندی آنها تصمیم‌گیری شود.

در تصاویر زیر نمونه‌های زیبایی از ترکیب بندی در نقاشی و معماری را ملاحظه می‌کنید :

گل‌های آفتاب‌گردان — ونسان ونگوگ

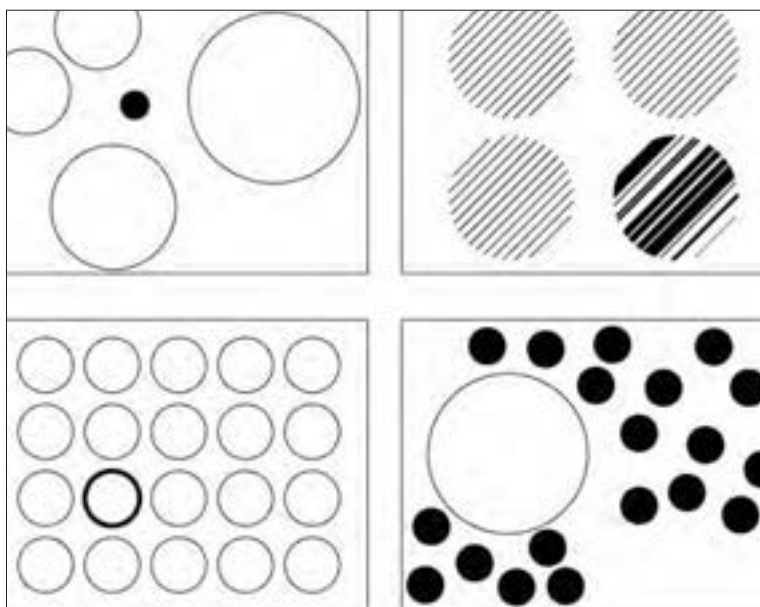
معراج حضرت رسول (ص) — سلطان محمد

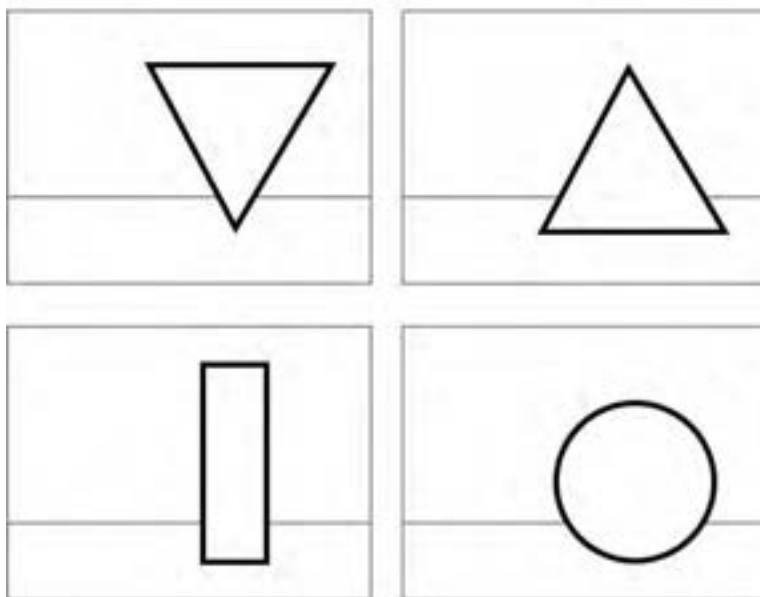
خانه تاریخی مهینستان راهب — کاشان

ترکیب بندی در هنرهای تصویری نقش اساسی دارد و با یک تعریف ساده عبارت است از حالت و نحوه قرارگیری اجزای تصویر نسبت به یکدیگر و نسبت به قاب، برای آنکه مفهوم یا احساس مورد نظر هنرمند بهتر منتقل شود و تصویر هر چه زیباتر و خوشایندتر شود.

با دقت به این تصاویر به پرسش های زیر پاسخ دهید :
 - کدام دایره در لحظه اول بیشتر چشم را جذب می کند؟

- از میان چهار تصویر، کدام یک احساس استحکام و استواری بیشتری را انتقال می دهد؟

– در تصویر زیر چشم شما در چه مسیری روی تصویر حرکت می کند؟

استیو مک کاری – عکاس مجله نشنال جئوگرافی

– کدام یک از دو تصویر زیر برای شما خوشایندتر است؟
آیا می توانید دلیلی برای آن بیابید؟

برای پاسخ های خود به این پرسش های تصویری چه دلایلی داشته اید؟ در مورد آنها در گروه صحبت کنید.

بررسی و تحلیل کنید

در تصاویر این صفحه نقطه‌ای که بیشتر توجه را جلب می‌کند پیدا کنید و در مورد دلایل و شیوه تأکید هر کدام، در گروه صحبت کنید.

یکی از اصول ترکیب‌بندی، موضوع «تأکید» است. به‌طور معمول در بیشتر آثار هنری لازم است روی یکی از اجزای موضوع یا روی نقطه‌ای در سطح اثر، تأکید صورت گیرد که هنرمند قصد دارد توجه بیننده را بیش از همه به آن قسمت معطوف نماید.

طراحی آبرنگ (بخشی از اثر) چین، قرن نوزدهم

طراحی اثر دومینیک انگر نقاش فرانسوی،
قرن نوزدهم

طراحی پوستر اثر مرتضی ممیز سال ۱۳۴۳

یکی دیگر از مهم‌ترین اصول ترکیب‌بندی «تعدادل» است. بدین ترتیب که اگر به وسیله یک خط فرضی تصویر را به دو بخش مساوی تقسیم کنیم، باید وزن دو طرف تصویر در تعادل با یکدیگر برابر باشد.

واضح است که وزن فیزیکی برای تصویر معنا ندارد؛ بلکه در اینجا نوعی از سنگینی مطرح می‌شود که به آن وزن دیداری می‌گویند. وزن دیداری در واقع میزان اهمیت و جلب توجه اجزای تصویر است. هر چیزی که چشم را بیشتر جذب کند، وزن دیداری بیشتری دارد. این ممکن است به دلیل اندازه، رنگ، تیرگی یا روشنی، بافت، شکل و... باشد.

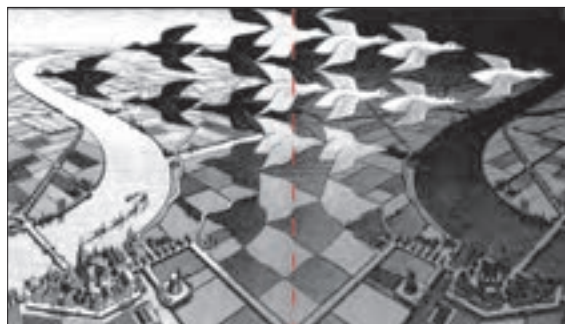
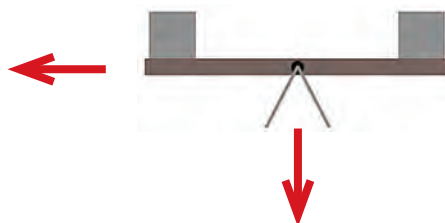
ایجاد تعادل، نقش خیلی مهمی در زیبایی و خوشایندی اثر دارد. تعادل از راه‌های مختلف انجام می‌گیرد. اما دو روشی که خیلی بیشتر استفاده شده عبارت‌اند از: ترکیب‌بندی قرینه و ترکیب‌بندی غیر قرینه.

به تصاویر زیر نگاه کنید و با کشیدن یک خط عمودی در وسط

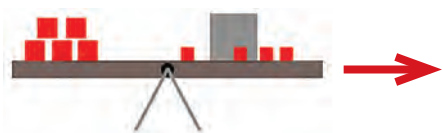
تصویر، برابری وزن دیداری را در دو سوی تصاویر بررسی کنید.

بهرام گور در تالار هفت پیکر / نقاشی برای دیوان امیر اسکندر / شیراز / قرن نهم هجری

ترکیب بندی متقارن، اثر موريس اشتر

طبیعت بی‌جان، اثر پل سزان، قرن ۱۹

با توجه به تصاویر بالا، در گروه راجع به دو نوع ترکیب‌بندی قرینه و غیر قرینه بحث کنید.

طراحی کنید

پنج شکل هندسی ساده با ابعاد مختلف از یک مقوا برش بزنید. به وسیله آنها روی یک کاغذ A3 دو ترکیب بندی دلخواه، یکی قرینه و دیگری غیر قرینه، ایجاد کنید. در این ترکیب بندی، مشخص کردن خط افق الزامی است. یکی از شکل ها را در ذهن خود انتخاب کنید و به صورت تصویری تدابیری بیندیشید که آن شکل بیش از همه بتواند نظر بیننده را به خود جلب کند. استفاده از خط و سطح (رنگی، هاشور و یا بافت های تصویری درس قبل) آزاد است.

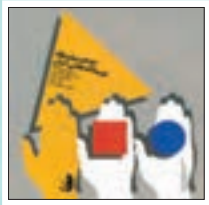
خود ارزیابی

دو هدف مهم ترکیب بندی و بعضی از انواع آن را بیان کنید. به نظر شما چه تفاوت هایی بین آثار هنری ایرانی – اسلامی و آثار هنری مغرب زمین در زمینه ترکیب بندی وجود دارد؟

تجربه های بیشتر

- ✓ روی یک کاغذ A4 کارهای زیر را انجام دهید:
 - چهار خط راست در جهت افقی از یک طرف کاغذ به طرف دیگر رسم کنید به طوری که این خط ها همدیگر را قطع نکنند.
 - دو خط راست یا منحنی در جهت عمودی رسم کنید به طوری که خط های قبلی را قطع کند.
 - یک خط منحنی رسم کنید به طوری که از یک طرف صفحه وارد قاب شود و یک جایی در میان قاب (به انتخاب خودتان) قطع شود.
 - پنج دایره با اندازه های دلخواه و در محل دلخواه رسم کنید.
 - سه تا از دایره ها را انتخاب کنید و با رنگ دلخواه پر کنید (می توانید به جای رنگ از نقش و نگار یا حتی تکه چسبانی استفاده کنید).
 - از تقاطع خط هایی که در ابتدا روی کاغذ کشیدید، کاغذ شما به بخش های مختلفی تقسیم شده است. چهار بخش از این قسمت ها را به دلخواه با رنگ پر کنید.
- ✓ یک قاب عمودی را انتخاب کنید و با تعدادی دایره کوچک و بزرگ سعی کنید مفهوم پرواز را نشان دهید.
- ✓ تصاویر مختلفی را از کتاب، مجله یا روزنامه جمع آوری کنید. این تصاویر می تواند عکس، نقاشی یا آگهی تبلیغاتی نگاشتاری (گرافیکی) باشد. به ترکیب بندی آنها و نحوه قرارگیری اجزای تصویر دقت کنید. موضوع تعادل و تأکید را در آنها بررسی کنید. در مرحله بعد، یکی از تصویرها را انتخاب کنید و با کشیدن قابی به همان اندازه روی کاغذ، سعی کنید یک ترکیب بندی دیگر با همان اجزای تصویر تهیه کنید.

فصل دوم: نگاشتار

نگاشتار و تبلیغات

در پایان این درس انتظار می‌رود:

- نقش و کاربرد تبلیغات در جامعه و انواع آن را بشناسید و تبلیغ خوب از بد را از یکدیگر تشخیص دهید.
- عناصر مؤثر در نوشتن یک شعار تبلیغاتی را درک و شعارهای تبلیغاتی گوناگون را تجزیه و تحلیل کنید.
- مهارت نوشتن یک شعار تبلیغاتی مناسب را داشته باشید.
- بتوانید با توجه به نیازها و اهداف خود، از روش‌ها و ابزارهای مناسب تبلیغات، برای رساندن پیام به شیوه‌ای مؤثر استفاده کنید.
- با مفهوم نگاشتار آشنا شوید و نقش این هنر را در تبلیغات و در انواع دیگر هنرهای دیداری درک کنید.

فکر کنید

– آیا در مسیر رفتن به مدرسه به تابلوهای اعلانات سطح شهر، روستا یا محل زندگی خود، توجه کرده‌اید؟ به روزنامه‌ها و مجله‌ها و کتابی که هم اکنون مشغول مطالعه آن هستید چطور؟ با دقت به آنها نگاه کرده‌اید؟

– آیا می‌دانید برای فروش کالا، معرفی خدمات یک مؤسسه، معرفی کلاس‌های کنکور، یا برگزاری نمایشگاه‌ها از چه روش‌هایی استفاده می‌شود؟

همان‌طور که می‌دانید ما از طریق تبلیغات است که درمی‌یابیم کالا و خدمات مورد نیاز ما، چه عملکردی دارند، چه تأثیری بر ما می‌توانند داشته باشند و چگونه می‌توان به آن دست یافت.

با دقت به این تصاویر نگاه کنید، ویژگی مشترک آنها چیست؟
 هریک از این تصاویر، محصول یا رخدادی فرهنگی و اجتماعی را به ما معرفی می‌کند؛ به عبارتی گونه‌ی مختلفی از تبلیغ است. تبلیغات همیشه سعی دارد به مخاطبان خود پیامی را برساند و اهدافی را در نظر دارد. از طریق این پیام‌ها، اطلاعات و فکرهای نو به مردم ارائه و موجب تغییر، یا تقویت رفتار آنها می‌شود.
 تبلیغات همواره بر سه عامل اصلی پیام‌دهنده، پیام‌گیرنده و وسیله‌ی پیام‌رسان استوار است و همواره به دنبال بازاریابی است. این بازاریابی یا تجاری، یا فرهنگی و یا سیاسی است.

طراحی اعلان برای دومین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های طنز

طراحی آگهی نما (بیلبرد) ۱ برای شرکت رنگ‌سازی

پوستر اهدای عضو
پوستر «نخستین جشنواره هنرهای تجسمی نفس» با موضوع اهدای عضو
طراح: ملیکا حسینی / استودیو دفتر / ۱۳۹۵

کتاب سرباز سالهای ابری - طراح جلد: مجید زارع

در گذشته، تبلیغات به سه روش صورت می گرفت :

۱- علائم تجاری

استادکاران برای معرفی محصول خود از نشان و علامت‌های مشخصی استفاده می کردند. این علائم بر روی ظروف سفالی، نقره‌ای و غیره به کار برده می شد، درست همانند نشانه‌های تجاری کنونی که به خریداران کمک می کنند تا محصول یا خدمات مورد علاقه خود را پیدا و خریداری کنند.

طراحی برای نشان شبکه تلویزیونی خبر- اثر مصطفی اسداللهی

طراحی آرم اداره کل پژوهش و آموزش سیما، طراح: محمد شععی

۲- تبلیغ بر دیوارها

در این شیوه از تبلیغ، از دیوارهای جانبی که جنس، یا خدمت، فروخته، یا عرضه می‌شد برای نوشتن پیام استفاده می‌شده است. درست مانند تبلیغاتی که اکنون بر روی دیوارها، ویتترین یا سردر مغازه‌ها مشاهده می‌شود.

طراحی اعلان برای سومین نمایشگاه دوسالانه نقاشی ایران —
انتر مصطفی اسداللهی

طراحی نگاهتار محیطی برای خودرو

۳- جارچی‌ها

در گذشته جارچی‌ها در شهر می‌گشتند و به وسیله نواختن طبل یا شیپور مردم را به سوی خود جلب می‌کردند و اخبار مهم و رخدادهای مورد توجه مردم را به آنها عرضه می‌داشتند.

به نظر شما نقطه اشتراک همه این وسیله‌های تبلیغاتی چیست؟

اگر دقت کنید درمی‌یابید این تبلیغات بر پایه حواس دیداری و شنیداری استوار بوده‌اند. امروزه نیز تقریباً به همین گونه است، اما ابزارهای جدیدی مانند: تلویزیون، رادیو، روزنامه، مجله و اینترنت نقش مهم‌تری را به عهده دارند و مخاطبان وسیع‌تری را پوشش می‌دهند. به نظر شما کدام رسانه بیشترین تأثیر را دارد؟

طراحی جلد برای مجله هفتگی سروش - اثر علی وزیریان

طراحی اعلان برای هوپیمایی جمهوری اسلامی ایران (هما) - اثر قباد شیوا

تجربه کنید

برای یک محصول تجاری (همانند چای و...) یک شعار تبلیغاتی تهیه کنید. شعار تبلیغاتی خود را چگونه تهیه می‌کنید؟ از چه روش‌هایی برای انتقال پیام و تبلیغ محصول مورد نظر خود استفاده خواهید کرد؟ به یاد داشته باشید که به هر سه عامل مهم در انتقال یک پیام توجه کنید.

یکی از مهم‌ترین عناصر تبلیغ، شعار مناسب است. شعارهایی که در روزنامه‌ها، مجله‌ها، رادیو و تلویزیون مشاهده می‌کنید اغلب توسط متخصصان با تجربه تهیه می‌شود. یک شعار خوب می‌تواند به خوبی در ذهن ما ماندگار شود. آیا از این نوع شعارها چیزی به یاد دارید؟ پدر یا مادرتان شعاری از دوران کودکی خود به یاد دارند؟ شعار تبلیغاتی سعی می‌کند تا پیام را به بهترین، مؤثرترین و کوتاه‌ترین زمان به مخاطب برساند.

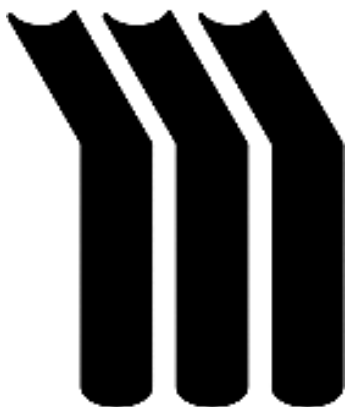
به یاد داشته باشید تبلیغ خوب، تبلیغی است که به منافع شرکت یا سفارش‌دهنده، منابع جامعه و خواسته‌های مصرف‌کننده توجه کند. تبلیغات می‌تواند همانند چاقوی دولبه هم در جهت رشد و اعتلای جامعه یا در جهت فریب مردم باشد. صداقت و راستگویی در تبلیغات از اصول اولیه و ارزش‌های اخلاقی است.

آیا می‌دانید تبلیغات توسط چه افرادی تهیه و طراحی می‌شود؟ آیا می‌دانید آنها از چه روش‌هایی برای انجام تبلیغات استفاده می‌کنند؟ نگاشتارگر، عناصر نگاشتاری مانند تصویر، نوشتار و سایر عناصر دیداری و گاه شنیداری را در کنار هم قرار می‌دهد تا پیامی را به خوبی به مخاطب خود انتقال دهد.

نگاشتارگر با آگاهی و شناخت شاخه‌های مختلف هنری (مثل نقاشی، تصویرگری، عکاسی، خوشنویسی و...) سعی می‌کند عناصر تجسمی متفاوت را در کنار هم قرار دهد تا به مفهومی نو و تازه دست یابد. رشته نگاشتار، خود زمینه‌های مختلفی همانند: تصویرسازی، نشانه، اعلان (پوستر)، صفحه‌آرایی، بسته‌بندی، نگاشتار تلویزیونی و نگاشتار محیطی را شامل می‌شود. در یک کلام می‌توان گفت نگاشتار یعنی تبلیغات و تبلیغات با زبان نگاشتار است که معنا پیدا می‌کند.

طراحی برای دفترک (بروشور)^۱ - اثر علی دوراندیش

طراحی برای نشان انتشارات سروش - اثر قباد شیوا

طراحی برای اعلان نخستین دوسالانه بین‌المللی نقاشی جهان اسلام —
انتر علی وزیریان

طراحی برای جلد مجلهٔ سوره «شعر» — انتر فرزاد ادیبی

خودارزیابی

به تبلیغات روزنامه‌ها و مجله‌ها نگاه کنید. چند نمونهٔ خوب را انتخاب کنید و در کلاس دربارهٔ دلایل انتخاب خود به عنوان یک نمونهٔ خوب، بحث و تبادل نظر کنید.
چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی بین تبلیغات در انواع مختلف وسایل ارتباط جمعی وجود دارد؟

تجربه‌های بیشتر

- در سطح شهر خود چند نوع تبلیغات مشاهده می‌کنید؟ کدام یک از آنها تأثیر بیشتری بر شما دارند؟ آنها را با هم مقایسه کنید.
- با استفاده از عکس و نوشته، یک آگهی تبلیغاتی در مورد معرفی یکی از جاذبه‌های گردشگری شهر خود تهیه کنید.
- به تبلیغاتی که از رادیو و تلویزیون پخش می‌شود توجه کنید. نمونه‌هایی که شعارهای بهتری دارند را انتخاب و به کلاس ارائه دهید.

درس دوم

اعلان و صفحه‌آرایی

در پایان این درس انتظار می‌رود:

- نقش نگاشتار را در انواع دیگر هنرهای دیداری درک کنید.
- با شناسایی انواع اعلان یا پوستر آشنا شده و کاربرد آن را در تبلیغات تجزیه و تحلیل کنید.
- با صفحه‌آرایی و کاربرد آن آشنا شوید و بتوانید تفاوت آن را با دیگر انواع چاپ شده بیان کنید.
- با درک هماهنگی میان متن و تصویر، مهارت طراحی انواع اعلان (پوستر) و صفحه‌آرایی را با توجه به اهداف و نیازهای خود داشته باشید.

فکر کنید

با دقت به تصاویر زیر نگاه کنید. به خوبی مشخص است که هر یک از این تصاویر قصد دارد به ما پیامی برساند. به نظر شما پیام هر کدام از این تصاویر چیست؟ آیا می‌دانید این نمونه‌ها را چه می‌نامند؟

طراحی اعلان برای هنر سقاخانه — اثر قباد شیوا

طراحی اعلان برای فیلم — اثر ابراهیم حقیقی

طراحی اعلان برای چشم‌انداز شعر معاصر فارسی — اثر فرزاد ادیبی

به این تصاویر، اعلان یا پوستر می‌گویند. یکی از روش‌های مفید برای تبلیغات «اعلان» است. در این شیوه از تبلیغات، با استفاده از تصویر، نوشتار یا نقش‌های تزئینی، پیام به مخاطبان انتقال داده می‌شود. پوسترها در حقیقت گونه‌ای از روش‌های مناسب تبلیغاتی به شمار می‌آیند که در شمارگان بالا چاپ می‌شوند و سعی در پیام‌رسانی دارند. خواه این پیام برای خرید کالا باشد یا تشویق مردم به شرکت در یک همایش ملی. تصاویری که در طراحی اعلان به کار گرفته می‌شوند اغلب توسط عکاسی، تصویرسازی، و طراحی به وجود می‌آیند. حروف و نوشتار نیز به صورت خوشنویسی، طراحی حروف یا حروف چاپی نوشته می‌شوند.

گسترش شهرنشینی و لزوم ارتباطات جدید، یکی از عوامل مهم در توسعه و رشد هنر «طراحی اعلان» گردید. اولین طراحان اعلان‌های رنگی نقاشان بودند، اما امروزه نگاشته‌گران این کار را انجام می‌دهند.

طراحی اعلان - اثر فرشید مثقالی

طراحی اعلان - رضا عابدینی

اعلان طراحی کنید

به اتفاق دوستان یا به تنهایی و با راهنمایی معلم خود برای یک مناسبت فرهنگی یک پوستر (با استفاده از حروف به تنهایی یا در ترکیب با تصویر) طراحی کنید.

در عصر کنونی پوسترها ابزاری بسیار مناسب برای پیام‌رسانی می‌باشند و علاوه بر نصب بر دیوار و سطوح شهر، گاه در فضای رقمی (دیجیتال) نیز، نشر و توزیع می‌گردند که میزان مخاطبان بیشتری را پوشش می‌دهد.

در گذشته اعلان‌ها در اندازه‌های مختلف به چاپ می‌رسید از کاغذهای کوچک تا کاغذهایی در اندازه ۲/۵ متر، اما در حال حاضر، اندازه رایج اعلان‌ها ۷۰ × ۵۰ و یا ۷۰ × ۱۰۰ سانتی متر است.

اعلان‌ها به چند نوع دسته بندی می‌شوند: ۱- تجاری ۲- فرهنگی ۳- سینمایی
اعلان‌های تجاری: هدف اصلی از چاپ این اعلان‌ها معرفی تبلیغ برای یک محصول و کالا و تشویق مردم به خرید بیشتر است.

طراحی اعلان برای «گنجینه‌های از یادرفته هنر ایران» - اثر فرزاد ادیبی

اعلان‌های فرهنگی: این نوع از اعلان‌ها فعالیت‌های فرهنگی و هنری را به جامعه معرفی و عرضه می‌کنند؛ همانند اعلان برای شب شعر، نمایشگاه‌ها و ارج‌گذاری مشاهیر علم و ادب.

طراحی اعلان برای «ایران در نمایشگاه بولونیا» - اثر محمد احصایی

طراحی اعلان برای صلح

طراحی اعلان برای «ششمین نمایشگاه نگارگران قم» - اثر مسعود نجابتی

طراحی اعلان برای «دهمین جشنواره (فستیوال) بین المللی فیلم های کودکان و نوجوانان» - اثر فرشید مشقالی

اعلان های سینمایی: این نوع از اعلان ها همان گونه که از نامشان پیداست برای فیلم های سینمایی طراحی می شوند، تا مردم به دیدن فیلم مورد نظر تشویق شوند.

طراحی برای اعلان فیلم «رنگ خدا» - اثر علی وزیریان

صفحه آرایی

حالا به کتابی که در دستتان است به دقت نگاه کنید. آیا می‌دانید این کتاب توسط چه کسانی تهیه شده است؟ ویژگی‌های مهم آن چیست؟ آیا می‌دانید هر کتاب از چه قسمت‌هایی تشکیل شده است؟ به این تصاویر نگاه کنید.

طراحی برای مجله «شعر» سوره — اثر فرزاد ادیبی

تصویرسازی کتاب کودک — اثر فرشید متقالی

هنر کتاب آرایی ایرانی

طراحی برای صفحه آرایی کتاب — اثر فرزاد ادیبی

با اندکی دقت می‌توان دریافت که این تصاویر از حروف، نقاشی، نقش مایه‌های تزئینی و... تشکیل شده است. همگی اینها اجزای مهم نوشتاری و تصویری هستند که در هر کتاب، مجله، آگهی و سایر تبلیغات مشاهده می‌شوند که به آن صفحه‌آرایی می‌گویند. قبل از اختراع چاپ و رایج شدن ماشین‌های چاپ و رایانه در ایران و سایر کشورها، هنر کتاب‌آرایی به صورت دستی صورت می‌گرفت. کتاب‌آرایی طرح جلد و صفحه‌های داخلی کتاب‌ها را شامل می‌شد. طرح جلد کتاب علاوه بر زیبایی، در حفظ صفحه‌ها نقش بسیار مهمی داشته و دارد. صفحه‌های داخلی نیز با استفاده از هنر خوشنویسی و تذهیب، تزئین می‌شد.

هنر خوشنویسی ایرانی

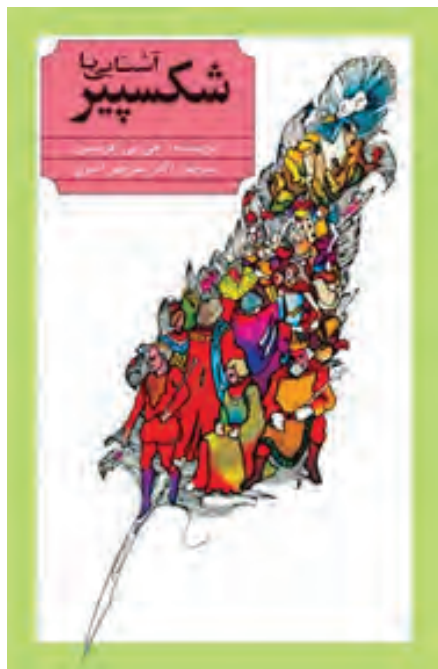
نمونه‌ای از هنر کتاب‌آرایی ایرانی

هنر جلد‌سازی ایرانی

جلد کتاب طراحی کنید

به طرح جلد کتاب‌های گوناگون توجه نمایید. چند نمونه مختلف را تا به حال مشاهده کرده‌اید؟ آنها را با هم مقایسه کنید. حال طرحی ساده برای یک کتاب بکشید و محل قرارگیری تصویر، نوشتار، نشانه و نقش مایه‌های تزئینی را اجرا نمایید. صفحه‌آرایی در عصر حاضر، دیگر به صورت دستی اجرا نمی‌شود؛ بلکه با رایانه و نرم‌افزارهای تخصصی صورت می‌گیرد. صفحه‌آرایی علاوه بر زیبایی طرح جلد و صفحه‌های داخلی به ما کمک می‌کند تا بهتر و راحت‌تر مطالب یک کتاب یا مجله را مطالعه کنیم. حروف در اندازه‌ها و ضخامت‌های مختلف نیز نقش مهمی در این امر به عهده دارند.

طراحی برای جلد کتاب «آشنایی با شکسپیر» — اثر قباد شیوا

علاوه بر کتاب و مجله، ما در طراحی دفترچه‌های راهنمای محصولات، آگهی‌ها، بسته‌بندی، اوراق اداری و تابلوهای تبلیغاتی نیز شاهد به کارگیری صفحه‌آرایی هستیم، به همین دلیل صفحه‌آرایی می‌تواند نقشی مهم در ارائه مناسب مطالب داشته باشد. با قرار گرفتن تصویر و نوشته در جای مناسب و با توجه به اهمیت مطالب نوشتاری، به کارگیری اندازه‌های متفاوت حروف می‌تواند به خوبی به مخاطب در درک بهتر پیام کمک کند.

هنر کتاب‌آرایی ایرانی

طراحی برای جلد مجله «فصلنامه هنر» — اثر بیژن جناب

خود ارزیابی

به اعلان‌هایی که به دیوارهای مدرسه نصب شده‌اند با دقت نگاه کنید. چند نمونه از انواع آنها را انتخاب و با هم کلاسی‌های خود درباره اهداف، نوع و روش آنها گفت‌وگو کنید. بیشترین تصاویری که در اعلان‌ها به کار برده می‌شوند با کدام روش و در چه اندازه‌ای تهیه شده‌اند؟ علاوه بر آثار چاپ شده، سایر مواردی که صفحه‌آرایی در آنها نقش مهمی دارد را مشاهده کنید و تفاوت آنها را با نمونه چاپ شده مقایسه کنید.

تجربه‌های بیشتر

- به نمونه‌های مختلف صفحه‌آرایی در پیرامون خود توجه کنید و آنها را از نظر طرح جلد، صفحه‌های داخلی و به کارگیری حروف مختلف، با یکدیگر مقایسه کنید.
- نمونه‌های مختلف اعلان‌های سطح شهر را مشاهده کنید و در مورد ویژگی‌های مهم آنها با دوستان خود صحبت کنید.
- با استفاده از تکه چسبانی (کلاژ) اعلانی برای یک فیلم کودکان طراحی کنید.
- براساس مشاهده‌های خود از نمونه‌ها، طرح جدیدی طراحی کنید و آنها را با سایر هم کلاسی‌هایتان مورد بحث و گفت‌وگو قرار دهید. با مشورت هم، بهترین نمونه‌ها را انتخاب کنید. با مشورت معلم خود طرح را تکمیل نمایید.
- کتاب‌آرایی ایرانی (سنتی) را با کتاب‌آرایی کشورهای غربی مقایسه کنید. تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها در چیست؟
- طرح جلد مجله‌ها را با طرح جلد کتاب‌ها مشاهده کنید. به نظر شما چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی در آنها دیده می‌شود؟
- در کتاب‌های مختلف درسی خود به دقت مشاهده کنید. آیا صفحه‌آرایی کتاب‌ها با هم تفاوت دارد؟ به نظر شما آیا با توجه به نوع درس، صفحه‌آرایی و طرح جلد کتاب‌ها متناسب طراحی شده‌اند؟

نگاشتار محیطی

در پایان این درس انتظار می‌رود:

- مفهوم نگاشتار محیطی و نقش آن در محیط زندگی خود را درک و چگونگی کاربرد آن را در انواع محیط‌ها تشخیص دهید.
- بتوانید با توجه به اهداف نگاشتار محیطی در مکان‌های گوناگون، کاربرد انواع نگاشتار محیطی (محیط‌های باز و بسته) را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهید.
- شیوه‌های مختلف اجرا در نگاشتار محیطی را بشناسید و مهارت استفاده از آنها را با توجه به نیازها و اهداف خود (زیباسازی محیط و پیام‌رسانی) داشته باشید.

فکر کنید

با دقت به محیط زندگی خود (مثل میدان‌ها، تابلوها، ایستگاه‌های اتوبوس، سردر مغازه‌ها، نقاشی‌هایی که بر روی دیوار مهد کودک‌ها کشیده شده است و...) نگاه کنید. به نظر شما این تصاویر در جامعه ما چه نقشی دارند؟ برای تزئین شهر یا روستای محل زندگی شما از چه روش‌هایی استفاده شده است؟ آیا این نوع از تزئینات فقط برای محیط‌های بیرونی کاربرد دارند؟

تمامی عناصر تصویری در محل زندگی ما مانند نقشه‌ها، نشانه‌ها، علائم راهنمایی و رانندگی، ایستگاه‌های اتوبوس، آب‌نماها، پیکره‌ها، نقاشی‌های دیواری، تابلوهای بزرگ و کوچک، تبلیغات بدنه اتوبوس‌ها، وسایل حمل و نقل و... جزء آثار نگاشتار محیطی به شمار می‌آیند.

طراحی نگاشتار محیطی برای ایستگاه اتوبوس

طراحی نگاشتار محیطی برای تزئین ساختمان

نگاشتار محیطی، یکی دیگر از عرصه‌های مهم هنر نگاشتار است. از گذشته‌های دور تا کنون انسان‌ها سعی در زیبا کردن محیط اطراف خود داشته‌اند. علاوه بر زیبایی، گاه برای ثبت وقایع و پیام‌رسانی، از صخره‌ها و کوه‌ها یا ایجاد ستون‌ها استفاده کرده‌اند.

طراحی نگاشتار محیطی دوره ساسانی برای پیام‌رسانی

طراحی نگاشتار محیطی برای «کاخ تخت جمشید» - روایت‌گری و پیام‌رسانی

در دوران حاضر علاوه بر یادمان یا زیبایی محیط، اطلاع‌رسانی و تبلیغات نقش مهمی در زندگی ما پیدا کرده است. از این‌رو، این شاخه از هنر نگاشتار رشدی قابل توجه یافته است و در این دو دهه اخیر، در ایران نیز حضوری پررنگ‌تر پیدا کرده است.

نگاشتار محیطی با توجه به عملکردش به دو دسته کلی تقسیم می‌شود که عبارت است از:

۱- آثاری که بیشتر جنبه زیباسازی محیطی دارند و قصد و مفهوم خاصی ندارند.

طراحی نگاشتار محیطی برای زیباسازی مکان‌های عمومی

طراحی نگاشتار محیطی برای زیباسازی ساختمان‌ها

۲- آثاری که علاوه بر زیبایی، نقش مهم راهنمایی و پیام‌رسانی را نیز به عهده دارند. این پیام‌رسانی ممکن است فرهنگی، تجاری و یا سیاسی باشد.

طراحی اعلان برای بزرگداشت میراث فرهنگی - اثر مصطفی اسداللهی

طراحی نگاشتار محیطی (آگهی‌نما) برای ششمین دو سالانه نقاشی معاصر تهران - اثر مصطفی اسداللهی

طراحی کنید

- به کمک دوستان و با راهنمایی معلم خود برای زیباسازی کلاس، سالن و یا حیاط مدرسه چند طرح در نظر بگیرید.
 - سپس در گروه‌های کاری مختلف، آنها را اجرا کنید تا شما نیز سهمی در زیباسازی محیط خود داشته باشید.
 - برای ورود به مکان‌های مختلف مدرسه خود، تابلوهای راهنما طراحی کنید.
- نگاشتار محیطی از لحاظ فضا خود به دو دسته کلی تقسیم می‌شود:
- ۱- فضای باز:** این گونه از فضاها بیشتر شامل مکان‌هایی مثل پارک‌ها، میدان‌ها، خیابان‌ها، بزرگراه‌ها، نمای ساختمان‌ها و دیوارهای شهری است. طراحان نگاشتار بیشتر آثار خود را در این فضاها و برای دید عموم به وجود می‌آورند.

طراحی نگاشتار محیطی برای زیباسازی مکان‌های عمومی

طراحی نگاشتار محیطی برای زیباسازی فضای پارک

طراحی نگاشتار محیطی برای زیباسازی محیط

۲- فضای بسته : این گونه از فضاها بیشتر شامل مکان‌های بسته همانند : فضاهای نمایشگاهی، سالن‌های اجتماعات، ویتترین مغازه‌ها، محیط‌های اداری، آموزشی، مکان‌های ورزشی و عمومی است. اما آنچه آثار نگاشتار محیطی را از سایر شاخه‌های نگاشتار متفاوت تر می‌کند، آمیختگی آن با زندگی روزمره مردم و مشاهده آن توسط افراد بیشتر است. علاوه بر این، نوع اجرا و ارائه آثار نیز مانند طراحی اعلان، تصویرسازی یا سایر آثار چاپ شده بر کاغذ نیست بلکه علاوه بر چاپ بر روی کاغذ، این امکان وجود دارد که بر روی بالن‌های تبلیغاتی، ایستگاه‌های اتوبوس، بدنه اتوبوس، پیراهن، کلاه، لیوان، انواع ظروف، ساک‌های دستی و... نیز صورت گیرد.

طراحی نگاشتار محیطی برای برج میلاد - اثر فرشید منقالی

طراحی نگاشتار برای ارائه مبلمان جدید

طراحی نگاشتار محیطی برای تمبر

طراحی نگاشتار محیطی برای ساک دستی

طراحی نگاشتار محیطی برای بدنه اتوبوس

شما چند نمونه دیگر از آثار نگاشتار محیطی را می‌شناسید که با چاپ بر روی سایر اشیا و وسایل ایجاد شده باشند؟ یکی دیگر از تفاوت‌های اجرا در نگاشتار محیطی، ارائه آثار به صورت حجم (سه بعدی)، کاشی کاری، نقاشی دیواری، اشیای متحرک و وسایل حمل و نقل است. این امر موجب شده تا عرضه آثار نگاشتار محیطی در جامعه نسبت به سایر آثار نگاشتاری بیشتر باشد و نقش مهمی در پیام رسانی و ارتباط با افراد جامعه داشته باشد و در زندگی تک تک ما نقش بسزایی ایفا کند.

علاوه بر آثار ذکر شده، شما شاهد کاربرد کدام یک از روش‌های نگاشتار محیطی در محل زندگی خود هستید؟

خودارزیابی

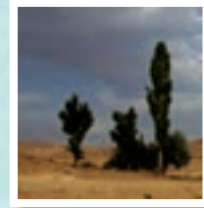
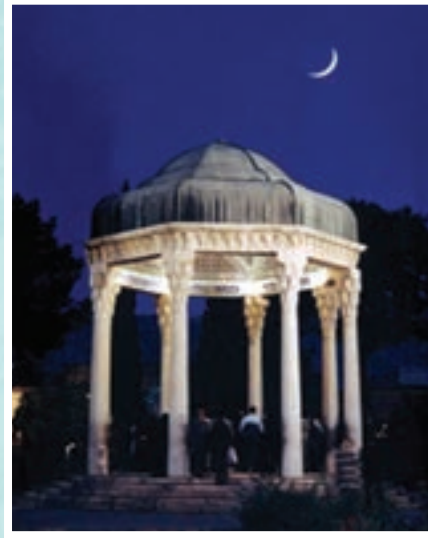
به آثار نگاشتار محیطی که در محل زندگی شما وجود دارد با دقت نگاه کنید. چند نمونه خوب را انتخاب و برای بحث در کلاس از آنها عکاسی کنید. بیشترین آثار نگاشتار محیطی محل زندگی شما با چه روشی اجرا شده‌اند؟

تجربه‌های بیشتر

- از آثار نگاشتار محیطی که جنبه زیباسازی دارند عکاسی کنید و درباره ویژگی‌های آنها با دوستان خود گفت‌وگو کنید.
- از ویرترین مغازه‌ها و سر در آنها عکاسی کنید و با ارائه آن به کلاس در مورد بهترین نمونه با یکدیگر گفت‌وگو کنید. به نظر شما چه عواملی موجب جذاب‌تر شدن بعضی از موضوع‌ها نسبت به دیگر موارد شده است؟
- چند نمونه از آثار نگاشتار محیطی قدیمی محل خود را به دوستان خود معرفی و درباره آنها با یکدیگر گفت‌وگو کنید.

فصل سوم :عكاسى

درس اول

عکس‌های ترکیبی

در پایان این درس انتظار می‌رود:

- مفهوم عکس‌های ترکیبی را درک کنید و تصویر ذهنی خود از موضوعات مختلف را با استفاده از روش‌های مختلف ارائه عکس‌های ترکیبی به نمایش بگذارید.
- چگونگی ترکیب عکس‌ها در یک قاب را فرا گرفته و توانایی چیدمان عکس‌هایی که از یک موضوع با زوایای دید مختلف گرفته‌اید را در کنار یکدیگر پیدا کنید.
- توانایی استفاده از نوشته و عکس‌های از پیش آماده را در عکس‌های ترکیبی خود داشته باشید.

فکر کنید

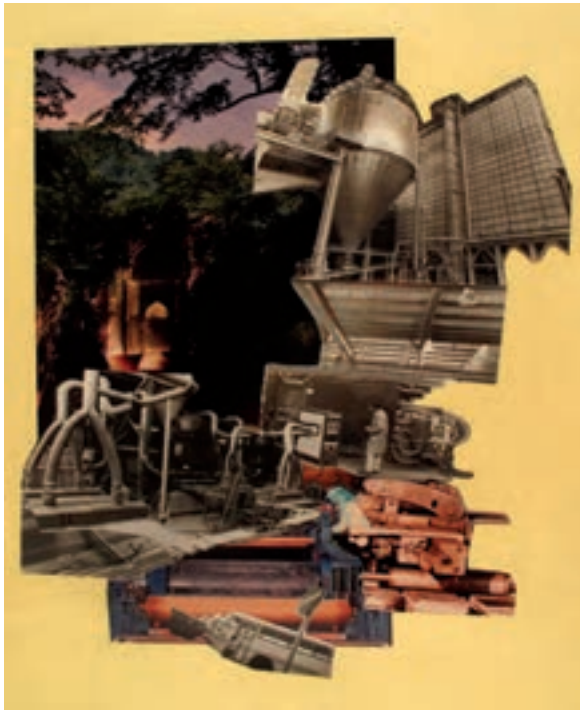
آیا تاکنون به کنار هم قرار دادن چند عکس با موضوعی مشخص بر روی یک صفحه اندیشیده‌اید؟ آیا قرار گرفتن عکس‌های مختلف در کنار یکدیگر به شما در ارائه بهتر برخی از اندیشه‌هایتان کمک می‌کند؟ در دنیای هنر با توجه به شرایط مختلف فرهنگی و اجتماعی، هنرمندان شیوه‌های متفاوتی را برای بیان اندیشه‌های خود به کار می‌گیرند. استفاده از روش‌های خلاقانه در ارائه آثار هنری از جمله روش‌هایی است که تأثیر بسیار زیادی بر جاودانه‌شدن آنها دارد.

به روش‌های ارائه این آثار دقت کنید.

عکاس: احمد عالی (منبع: کتاب عالی)

در نمونه بالا، هنرمند چندین عکس از یک موضوع تهیه کرده است. سپس تمامی عکس‌ها را با یکدیگر ترکیب کرده و موفق به خلق یک اثر ترکیبی شده است.

هنرمند در این اثر با ترکیب عکس‌هایی از طبیعت و ماشین‌آلات، تخریب طبیعت به دست انسان را مورد تأکید قرار داده است.

عنوان: عصاره گیر

عکاسی کنید

از میان عکس‌های مختلفی که تاکنون گرفته‌اید جست‌وجو کنید. عکس‌هایی را که از نظر موضوع مشابه هستند انتخاب کنید و روی یک مقوای بزرگ قرار دهید. با تغییر مکان عکس‌ها بر روی مقوا جلوه‌های بصری متفاوتی را شاهد خواهید بود. پس از انجام تغییرات، مناسب‌ترین چیدمان را برای عکس‌های خود انتخاب کرده و آنها را با استفاده از چسب روی مقوا ثابت کنید. با توجه به مفهوم به دست آمده از ترکیب عکس‌ها، برای اثر خود یک عنوان انتخاب کنید.

عکس‌های خود را در کلاس به نمایش بگذارید و درباره پرسش‌های زیر با هم کلاسی‌هایتان گفت‌وگو کنید.

– ویژگی‌های یک چیدمان موفق در ارائه عکس‌های ترکیبی کدام‌اند؟

– آیا بیننده با مشاهده عکس شما، متوجه تصویر ذهنی مورد نظرتان شده است؟

– آیا انتخاب عنوان برای عکس، به درک موضوع از سوی بیننده کمک می‌کند؟

گاهی عکاسان برای بیان تصویر ذهنی خود تصویری را به نمایش می‌گذارند که در آن از ترکیب چند عکس مختلف برای رسیدن به نتیجه بهتر استفاده شده است. آنچه که هنرمند را در ارائه یک اثر ترکیبی موفق یاری می‌رساند انتخاب عکس‌هایی متناسب با تصاویر ذهنی اولیه و هماهنگی در چگونگی چیدمان آنهاست.

انتخاب عکس‌هایی متناسب با تصاویر ذهنی اولیه به این معناست که بیننده با دیدن نتیجه کار متوجه هدف شما از خلق اثر شود. پس استفاده از عکس‌هایی که از نظر موضوعی با یکدیگر ارتباط دارند، مهم‌ترین گام در راستای رسیدن به

هر اثر ترکیبی موفق است. هماهنگی در ترکیب عکس‌ها باید به گونه‌ای صورت گیرد که چشم بیننده در همه اثر گردش کند و از تجمع و تفرق بی‌مورد در نحوه قرارگیری عکس‌ها پرهیز شود. استفاده از رهنمودهای ترکیب‌بندی که در سال‌های گذشته به آن اشاره شد، در اجرای بهتر تصاویر ذهنیتان به شما یاری می‌رساند. جست‌وجو میان عکس‌های از پیش آماده (تصاویر چاپ شده در روزنامه‌ها، مجلات و...) و استفاده از آنها نیز می‌تواند تأثیر بسزایی در ارائه یک اثر ترکیبی موفق داشته باشد.

به این آثار در این صفحه و صفحه بعد، دقت کنید، چه ویژگی‌ای دارد که آنها را از سایر عکس‌ها متمایز می‌کند؟

عکاس: سعیدرضا مقصودی

گاهی هنرمندان از نرم افزارهای مختلف (مانند فتوشاپ، لایت روم و...) برای ترکیب عکس‌های خود استفاده می‌کنند تا مرز این ترکیب‌ها به‌طور مشخص در اثر نهایی نمایان نشود؛ مانند نمونه صفحه قبل. حال به تصویر رو به رو نگاه کنید و بگویید این عکس چه تفاوتی با عکس صفحه قبل دارد. گاهی هنرمندان ترکیب عکس‌ها در کنار یکدیگر را به‌طور کاملاً منظم انجام می‌دهند. این روش ارائه را به اصطلاح پاره‌چین (فتوموزاییک) عکسی نامیده‌اند.

عکاس: احمد عالی (منبع: کتاب عالی)

خودارزیابی

موضوع دلخواه خود را از زوایای دید مختلف عکاسی کنید. عکس‌ها را در قالب یک اثر ترکیبی ارائه دهید. به تفاوت‌های چیدمان در عکس‌هایی که از زوایای دید مختلف یک موضوع گرفته‌اید با عکس‌هایی که از موضوعات مختلف گرفته و با یکدیگر ترکیب کرده‌اید به خوبی دقت کنید و درباره آن با هم کلاسی‌های خود گفت‌وگو کنید.

تجربه‌های بیشتر

- یکی از موضوعاتی که ذهن شما را به خود مشغول کرده است به دلخواه انتخاب کنید. با توجه به موضوع، در میان تصاویر منتشر شده در روزنامه‌ها، مجلات و ... جست‌وجو کنید. علاوه بر انتخاب عکس‌های مورد نظر، به تیترو نوشته‌های روزنامه‌ها نیز دقت کنید. در پایان، عکس‌ها و نوشته‌های مرتبط را جدا کرده و به روش تکه چسبانی در ترکیب نهایی خود استفاده کنید.
- یک عکس ترکیبی با موضوع حفاظت از محیط‌زیست تهیه کنید. توجه داشته باشید که شما در خلق عکس‌های ترکیبی می‌توانید از هر چیزی که بیننده را در رسیدن به تصورات ذهنی‌تان یاری می‌رساند (مانند نوشته‌ها، اشیاء، برگ‌های گیاهان و ...) استفاده کنید.

درس دوم

عکاسی روایی

در پایان این درس انتظار می‌رود:

- مفهوم عکاسی روایی را درک و بتوانید داستان یا گزارش خود را با استفاده از عکس بیان کنید.
- ویژگی‌های عمده عکاسی روایی را درک و تفاوت‌ها و شباهت‌های بین گزارش تصویری و عکاسی داستانی را بیان کنید.

فکر کنید

آیا تاکنون به بیان یک داستان با استفاده از تعدادی عکس اندیشیده‌اید؟ با توجه به امکانات دوربین عکاسی، چه راه‌هایی برای بیان یک داستان با کمک عکاسی وجود دارد؟ به نظر شما ویژگی‌های عکس‌هایی که بیانگر یک داستان هستند، کدام‌اند؟

به این تصاویر با دقت نگاه کنید. به نظر شما آیا عکاس در بیان داستان خود در قالب مجموعه عکس موفق بوده است؟

(ترتیب قرارگیری عکس‌ها از چپ به راست است)

عکاس: سعیدرضا مقصودی

گاهی اوقات عکاسان ارائه یک عکس را برای بیان تصویر ذهنی خود کافی نمی‌دانند و از مجموعه عکس‌ها استفاده می‌کنند. مجموعه عکسی که با ارائه اطلاعات لازم، بیننده را متوجه هدف عکاس نماید. در این مجموعه تعداد عکس‌ها بنا به نظر عکاس تغییر می‌کند. در این آثار، نمونه‌ای موفق است که در آن بیان هدف عکاس و روایت داستان با نمایش تعداد کمی عکس انجام شود، به بیان دیگر می‌بایست تا حد امکان از زیاده‌گویی پرهیز شود.

شما با ارائه مجموعه عکس‌ها می‌توانید یک روز از زندگی خود یا روند انجام یک فعالیت (منظور چیزهایی است که در واقعیت رخ می‌دهد) را به ثبت برسانید. این مجموعه عکس‌ها را گزارش تصویری می‌نامند. همچنین می‌توانید داستان ذهنی خود را با چندین عکس روایت کنید و به این ترتیب تجربه‌ای نیز در زمینه عکاسی داستانی (عکاسی روایی) کسب کنید.

عکاسی کنید

با توجه به فعالیت‌هایی که در شهر یا روستای شما جریان دارد (برای مثال، برگزاری مراسم عاشورا، قالی‌بافی، شالی‌کاری، گلاب‌گیری، گیوه‌دوزی و...) موضوعی را به دلخواه انتخاب کنید و روند انجام آن را در یک مجموعه عکس به نمایش بگذارید. شما می‌توانید در صورت نیاز از متن هم برای کامل کردن گزارش تصویری خود استفاده کنید.

عکاس: دوئین مایکلز

مجموعه عکس‌های زیر را با دقت ببینید. سپس راجع به پرسش‌های زیر با هم کلاسی هایتان گفت‌وگو کنید.

(ترتیب قرارگیری عکس‌ها از چپ به راست می‌باشد)

عکاس : دوئین مایکلز

(ترتیب قرارگیری عکس‌ها از چپ به راست می‌باشد)

عکاس : حسن غیاث آبادی

— آیا می‌توان تعداد عکس‌های این مجموعه‌ها را بدون آسیب زدن به بیان مفهوم آنها تغییر داد؟
— به نظر شما ترکیب کدام یک از هنرهایی که تا کنون آموخته‌اید (مانند طراحی، خوشنویسی و...) با عکس‌ها، به درک بهتر آنها کمک کرده است؟

هنرمندان در بسیاری از موارد گزارش‌های تصویری خود را با متن و عنوان ارائه می‌کنند؛ زیرا استفاده از متن تأثیر بسیاری بر درک اثر از سوی بیننده دارد. شما در خلق عکس‌های روایی نیز می‌توانید از متن کمک بگیرید. ممکن است مشاهده آثار شما پرسش‌های بسیاری را در ذهن بیننده ایجاد کند، در چنین مواردی استفاده از متن یا هر وسیله بیانی دیگر می‌تواند بسیاری از این مشکلات را برطرف نماید.

خودارزیابی

با استفاده از قدرت تخیل، داستانی را در ذهن خود پیورانید. سپس داستان مورد نظر را بر روی کاغذ نوشته و براساس روایت آن یک مجموعه عکس تهیه کنید. انتخاب عنوان برای مجموعه عکس‌تان بینندگان را در درک تصاویر ذهنی شما یاری می‌رساند.

تجربه‌های بیشتر

- در میان مجموعه عکس‌های منتشر شده در روزنامه‌ها، مجله‌ها، کتاب‌ها و ... جست‌وجو کنید. به نظر شما کدام یک از این مجموعه‌ها در قالب گزارش تصویری و کدام یک در قالب عکاسی داستانی طبقه‌بندی می‌شوند؟ تعدادی از این نمونه‌های تصویری را با هم کلاسی‌هایتان به اشتراک بگذارید.
- مجموعه عکسی با موضوعاتی مانند قانون مداری، مسئولیت اجتماعی، صلح یا عدالت تهیه کنید. در صورت لزوم می‌توانید برای بیان بهتر تصویر ذهنی خود از نوشتن یا نقاشی کردن روی عکس یا پخش آوای خاصی هنگام نمایش عکس‌تان استفاده کنید.
- یکی از داستان‌هایی را که تا کنون در کتاب‌های درسی خود مطالعه کرده‌اید با عکاسی به تصویر بکشید. سپس نتیجه کار خود را به دوستان‌تان نشان داده و از آنها بخواهید نام داستان را حدس بزنند.

گرایش‌های عکاسی

در پایان این درس انتظار می‌رود:

- اهمیت هنر عکاسی را در دنیای امروز و علوم مختلف درک کنید و گرایش‌های مختلف عکاسی را بشناسید.
- تفاوت ویژگی‌های عکاسی در علوم مختلف را با عکس‌هایی که در راستای بیان تصاویر ذهنی عکاس گرفته می‌شوند، درک و آن را بیان کنید.
- با توجه به علایق و نیازهای خود و با فعالیت در زمینه بعضی از شاخه‌های عکاسی، تصاویر ذهنی و نظرات خود را بیان کنید.
- مفهوم عکاسی مفهومی را درک و تفاوت آن را با دیگر انواع عکاسی بیان کنید.

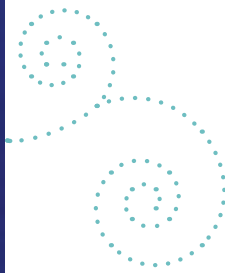
فکر کنید

به نظر شما عکاسی چه نقشی در علوم مختلف مثل پزشکی، مهندسی، نجوم و ... ایفا می‌کند؟ آیا می‌توان عکس‌هایی را که هر روز در دنیا گرفته می‌شود طبقه‌بندی کرد؟ به نظر شما این طبقه‌بندی‌ها بر چه اساسی صورت می‌گیرد؟
پیشرفت تجهیزات عکاسی و سهولت استفاده از آنها باعث فراگیر شدن رسانه عکاسی شده است. امروزه مردم با توجه به دغدغه‌های شخصی یا نیازهای شغلی خود به عکاسی روی می‌آورند. برخی نیز برای ثبت لحظه‌ها عکاسی می‌کنند و برای ارائه گزارشات از عکس به عنوان سند استفاده می‌کنند. همچنین گاهی از عکاسی برای کمک به حل معضلات اجتماعی استفاده می‌شود و ...

به این عکس‌ها با دقت نگاه کنید :

حافظیه، شیراز - عکاس : سروش کیایی

طبیعت جاده الموت - عکاس : سروش کیایی

اصلی‌ترین شاخه‌های عکاسی عبارت‌اند از: عکاسی طبیعت، عکاسی مستند، عکاسی تک‌چهره (پرتره)^۱، عکاسی تبلیغات و عکاسی معماری. در کشورهای مختلف با توجه به فرهنگ‌ها و نیازهای مختلف جامعه، شاخه‌های دیگری از عکاسی نیز رواج دارد. این رسانه در بسیاری از علوم مانند پزشکی، نجوم و ... کاربرد دارد و بسیاری از دانشمندان برای اثبات تحقیقات خود از عکس به‌عنوان سند استفاده می‌کنند. زمانی که جنبه سندیت عکس مطرح است عکاس می‌بایست تمام تلاش خود را در جهت بیان صریح و پرهیز از مبهم بودن مفهوم عکس به‌کار گیرد؛ زیرا در چنین مواردی بیننده در انتظار دریافت پیامی مستقیم است. گاهی هنرمندان از عکس برای انتقال مفاهیمی چون صلح، دوستی، بخشنندگی، میهن‌دوستی و ... استفاده می‌کنند که با توجه به شیوه‌ارائه این آثار، می‌توان آنها را در گروه عکاسی مفهومی طبقه‌بندی کرد. در این گونه تصاویر، عکاس می‌تواند از بیان مستقیم در آثار خود استفاده نکند و با آوردن نشانه‌های گوناگون در تصویر، بیننده را متوجه تصویر خود سازد.

عکاسی کنید

یکی از شاخه‌های عکاسی را که به آن علاقه‌مند هستید انتخاب کرده و به مدت دو هفته فقط در شاخه مورد نظران فعالیت کنید. سپس تجربیاتتان را با دوستانتان به اشتراک گذاشته و راجع به ویژگی‌ها و مشکلات موجود در کارتان صحبت کنید.

۱- portrait

به این عکس‌ها با دقت نگاه کنید و سپس با هم کلاسی‌هایتان درباره پرسش‌های زیر گفت‌وگو کنید :
– به نظر شما هر یک از عکس‌ها، زیر مجموعه کدام یک از شاخه‌های عکاسی هستند؟
– شما به فعالیت در کدام یک از شاخه‌های عکاسی علاقه بیشتری دارید؟

عکاس : مصطفی نظر

عکاس : حسن کمالی

عکاس : یوسف کارش

ویژگی‌های عکاسی به‌عنوان یک رسانه را بیان و تفاوت آن را با عکاسی مفهومی بررسی کنید.

تجربه‌های بیشتر

- در میان آثار عکاسان کشورمان جست‌وجو کنید. به نظر شما کدام یک از شاخه‌های عکاسی در ایران بیشتر رواج دارد؟
- از میان تصاویر موجود در نشریات، مجلات، وبگاه (سایت)‌های اینترنتی و ... عکس‌هایی را پیدا کنید که هم‌زمان زیر مجموعه دست کم دو شاخه از شاخه‌های معرفی شده به شما باشند.
- یکی از هنرمندان معاصر مورد علاقه خود را در هر رشته‌ای به‌جز عکاسی انتخاب کرده و آثارش را به دقت بررسی کنید. آیا هنرمند مورد علاقه شما از عکاسی در راستای آفرینش و ارائه آثار خود استفاده کرده است؟